

Sisukord

Võrumaa Keskraamatukogu aastaaruanne 2013	2
1.Põhilised tegevussuunad	2
2. Juhtimine	3
2.1 Raamatukogude tegevust reguleerivad dokumendid ja nõukogud:	3
2.2 Eelarve.....	4
2.3 Struktuur.....	6
2.4 . Personali juhtimine ja areng.....	7
2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine.....	11
2.6 Raamatukogu arendustegevused	12
2.7 Raamatukogude koostöö	13
3. Kogud	14
4. Raamatukoguteenused.....	16
4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine	16
4.2 Raamatukogu kasutamine	17
4.3 Lasteteenindus:.....	18
4.4 Raamatukogu kultuurikeskusena	27
4.5 Raamatukogu koolituskeskusena.....	30
4.6 Raamatukoguteenuse turundus	31
4.7 Bibliograafia- ja infotöö.....	31
Kokkuvõte	32

Võrumaa Keskraamatukogu aastaaruanne 2013

Maakonna/linna nimi	Elanike arv (01.01.13)	Üldkasutatavate raamatukogude arv	Harukogude arv	Kokku
Võru	36403	33	0	33

1.Põhilised tegevussuunad

Võrumaa rahvaraamatukogudes tähistati kultuuripärandi aastat. Parksepa raamatukogus valmis aastate 1986–2013 kroonika. Kääpa raamatukogus tutvustati rahvamuusikat ja -pille ning korraldati pärandiretk Kääpa ajaloolistel radadel. Puiga raamatukogu organiseeris vanavara näituse, kuhu toodi poolesajandi vanuseid asju. Meremäel eksponeeriti näituste sarjaga „Vanaemade näputöid ja vanaisade meisterdusi“ XX sajandi jooksul valminud kindaid, sulle, suurrätte, seinakäterätte jms. Missos jutustas näitus „Pärijata pole pärandit“ kohaliku rahvakillu kujunemisest. Loosi raamatukogus koguti hulgaliselt vanu fotosid. Vana-Vastseliina raamatukogu näituse pärliks olid sada aastat tagasi tikitud käterätid, Varstu raamatukogus käterätipitsid. Võrumaa Keskraamatukogus (edaspidi KRK) oli koostöös Võrumaa Muuseumiga aastaringiselt väljas „Kultuuripärandi aasta käsitööraamatute ja -esemete ekspositsioon“.

Sõmerpalu raamatukogu kolis Järvere külast Sõmerpalu alevikku, koolimaja renoveeritud ruumidesse. KRK jaoks oli ülioluline, et Võru Linnavalitsus ostis Jüri 54 hoone Elion Ettevõtte AS-lt, kus raamatukogu on olnud üürnik 1994. aastast alates.

MTÜ Sänna Kultuurimõisa teenusekeskuse südameks on jätkuvalt raamatukogu, mille ruumides tegutseb Leiutajate külakool, mis on toonud raamatukogule juurde külastajaid. Vana-Vastseliina raamatukogu tähistas näituste ja üritusega raamatukogu 90. tegevusaastat. Misso raamatukogu juhataja tutvustas programmi Tule Maale tulemusena saabunud inimesi paikkonnaga ja raamatukogu võimalustega.

2014. aastal avab KRK võimalusel sissepääsu raamatukokku Jüri tänava poolt. KRK-s võetakse kasutusele tšekiprinterid RIKSi abil tasuliste teenuste kviitungite printimiseks. Lasteosakonnas on kavas lauamängude kogu arendamine ja kasutajatele tutvustamine. Tsooru raamatukogu plaanib tähistada 105. tegevusaastat ja Kuutsi raamatukogu koos kooliga korraldada Rein Põdra loomingu õhtu. Kääpa raamatukogu soovib täiendada kroonikat, läbi viia lugejate rahulolu uuringut ning võimalusel soetada e-luger.

2. Juhtimine

2.1 Raamatukogude tegevust reguleerivad dokumendid ja nõukogud:

KRK nõukogu kogunes kolmel korral. Arutati 2012. aasta tegevusaruannet, Jüri 54 hoone ostu ja KRK arengut, 2013. aasta eelarvet ja arengukava. Detsembris muutus nõukogu koosseis. Võru Linnavalitsuse 11. detsembri 2013 määrusega nr 20 kinnitati KRK arengukava aastani 2023. Kinnitati arvutikasutaja ohutusjuhend ja töötajate töötasustamise alused. Kõigis osakondades määrati esmaabi andjad isikud. Alates veebruarist mindi üle raamatupidamisarvestuses e-Arvekeskuse operaatorile, mis võimaldab muuta ostuarvete menetlusprotsessi paberivabaks. Koostati ja esitati Päästeametile KRK enesekontrolli aruanne. Muudeti tulekahju korral tegutsemise plaani ja korraldati tulekahjuõppus.

Lasva valla raamatukogude juhatajad osalesid vallavanema infotundides. Meremäe Vallavalitsuse struktuurist lähtuvalt kuuluvad raamatukogud arendusnõuniku haldusalasse. Aasta algul kutsus vallavanem kõik hallatavate asutuste juhid põhjalikule juhtimisvestlusele ning teatud vaheaegade järel aasta jooksul ümarlaua nõupidamistele. Sõmerpalu vallavolikogu kinnitas Sõmerpalu raamatukogu uue põhimääruse ja kasutamise eeskirja.

Meremäe valla arengukavas ja eelarvestrateegias 2013–2018 on raamatukogude teavikute soetamiskulud 7000 euro ulatuses aastas. Rõhutatakse raamatukogude olulist rolli piirkonna elanike lugemis- ja infovajaduste rahuldamisel ning elukestva õppe toetamisel. Misso valla raamatukogu tegevus on kajastatud Misso valla arengukavas 2013–2025. Vastseliina valla arengukavas 2013–2022 on kirjas : Vastseliina valla kultuurielu kandjad ja kultuuritraditsioonide säilitajad on raamatukogud. Välja on toodud Loosi külade ajalooline taust, nimetused ja Loosi mõisa ajalugu. Planeeritud on Vana-Vastseliina raamatukogu katuse vahetus aastal 2015. Võru linna arengukavas on aastatesse 2015–2017 planeeritud KRK hoone renoveerimine.

2.2Eelarve

Jrk.	Raamatukogu	kompl.kulud							raamatutele				perioodik ale	kulud aavistele	IT kulud
		kulud kokku	jooksevku lud kokku	üalpidam iskulud	tööjõukulu	riigilt	omaval.	muud	Kompl.kul ud kokku	riigilt	KOV-lt	muud			
1	Võrumaa KRK	392,626	392,626	74,882	267,096	23,179	19,71	0	42,889	23,157	14,097	0	4,839	0,796	7,759
2	Antsla Linnark.	37,425	37,425	5,052	19,652	3,737	7,039	0	10,776	3,692	5,372	0	1,662	0,05	1,945
3	Haabsaare	11,387	11,387	1,269	6,369	0,398	1,816	0	2,214	0,383	0,997	0	0,834	0	1,535
4	Haanja	10,452	10,452	0,655	7,1	1,027	1,181	0	2,208	0,971	0,753	0	0,484	0	0,489
5	Kirepi	20,172	20,172	4,062	9,638	1,68	4,187	0	5,867	1,658	2,862	0	1,347	0	0,605
6	Krabi	12,146	12,146	1,556	7,025	0,558	2,922	0	3,48	0,525	2,028	0	0,927	0	0,085
7	Kuldre	13,144	13,144	0,626	9,555	1,291	1,278	0	2,569	1,188	0,799	0	0,582	0	0,394
8	Kuutsi	12,215	12,215	1,345	8,02	0,813	1,558	0	2,371	0,768	0,81	0	0,774	0,019	0,479
9	Kääpa	10,359	10,359	2,197	4,702	0,851	2,524	0	3,375	0,779	2,047	0	0,531	0,018	0,085
10	Lasva	17,505	17,505	4,901	8,443	1,432	2,33	0	3,762	1,397	1,465	0	0,9	0	0,399
11	Linda	12,947	12,947	1,736	7,05	0,824	1,927	0	2,751	0,784	1,264	0	0,703	0	1,41
12	Loosi	9,35	9,35	1,697	4,953	0,408	1,878	0	2,286	0,395	1,429	0	0,455	0,007	0,414
14	Luutsniku	5,859	5,859	1,299	2,742	0,384	0,84	0	1,224	0,368	0,558	0	0,298	0	0,594
15	Meremäe	20,712	20,712	2,457	12,347	1,003	4,757	0	5,76	0,959	3,702	0	1,057	0,042	0,148
16	Misso	13,17	13,17	0,849	9,405	1,105	1,811	0	2,916	1,032	1,252	0	0,59	0,042	0
17	Mõniste	13,213	13,213	1,303	8,022	0,71	1,89	0	2,6	0,623	0,688	0	1,276	0,013	1,288
18	Nursi	10,263	10,263	0,244	6,766	0,629	2,386	0	3,015	0,548	1,464	0	0,991	0,012	0,238
19	Obinitsa	19,308	19,308	2,704	11,462	0,811	3,944	0	4,755	0,774	3,069	0	0,9	0,012	0,387
20	Osula	18,935	18,935	1,886	11,992	1,459	3,39	0	4,849	1,392	2,14	0	1,275	0,042	0,208
21	Parksepa	20,099	20,099	3,508	10,343	2,032	3,781	0	5,813	1,976	2,802	0	1,022	0,013	0,435
22	Puiga	18,252	18,252	3,663	8,812	2,08	3,612	0	5,692	2,065	2,793	0	0,792	0,042	0,085
23	Ruusmäe	10,815	10,815	2,506	6,066	0,548	1,078	0	1,626	0,474	0,325	0	0,827	0	0,617
24	Rõuge	14,732	14,732	0,951	7,002	1,451	4,765	0	6,216	1,451	2,481	0	2,261	0,023	0,563
25	Sõmerpalu	20,481	20,481	5,151	10,411	1,565	3,243	0	4,808	1,509	2,167	0	1,09	0,042	0,111
26	Sänna	13,462	13,462	4,255	6,744	0,593	1,71	0,16	2,463	0,555	0,63	0,16	0,998	0,12	0
27	Tsolgo	9,57	9,57	0,96	5,073	0,497	2,569	0	3,066	0,466	2,201	0	0,399	0	0,471
28	Tsooru	13,058	13,058	0,705	7,636	0,9	2,715	0	3,615	0,878	1,771	0	0,953	0,013	1,102
29	Urvaste	9,116	9,116	1,711	4,922	0,568	1,372	0	1,94	0,5	0,871	0	0,569		0,543
30	Vaabina	7,493	7,493	1,683	4,921	0,392	0,423	0	0,815	0,376	0,3	0	0,139		0,074
31	Vana-Vastselina	18,156	18,156	5,11	9,044	0,634	2,885	0	3,519	0,581	1,947	0	0,978	0,013	0,483
32	Varstu	15,748	15,748	2,197	8,311	1,296	3,829	0	5,125	1,268	2,86	0	0,997		0,115
33	Vastselina	26,02	26,02	1,83	14,995	2,427	5,982	0	8,409	2,427	5,833	0	0,107	0,042	0,786
34	Viitina	9,934	9,934	0,762	5,913	0,963	2,134	0	3,097	0,947	1,357	0	0,753	0,04	0,162
	kokku 2013	868,124	868,124	145,712	532,532	58,245	107,466	0,16	165,871	56,866	75,134	0,16	32,31	1,401	24,009
	kokku 2012	874,081	810,921	134,134	487,003	58,459	104,283	0,12	162,862	57,478	73,561	0,12	30,771	0,932	26,922

Projektid, toetused (Kellelt saadud?)	Periood	Summa
Exploring Routes to Learning, SA Archimedes, KRK	07.2011- 07.2013	13 500
Helisev muusika, Hasartmängumaksu Nõukogu, KRK	01-1.05 2013	300
Veebiväljaande „Kirjatsurad ja päevapiltnikud vanas Võrus“, Eesti Kultuurkapital, KRK	20.01.-20.06. 2013	1000
Veebiväljaande „Võru Maavalitsuse Bernard Kangro kirjanduspreemia laureaadid“ täiendamine, Eesti Kultuurkapital, KRK	20.01.- 20.03.2013	90
Ere Raagi osavõtt Eesti Raamatukoguhoidjate X kongressist, Eesti Kultuurkapital, KRK	01.04.- 01.06.2013	100
Ajalehtede „Tööraha Elu“1963. ja 1966. aastakäikude restaureerimine, Eesti Kultuurkapital, KRK	01.04— 01.06.2013	300
Avatud Jüri tänavale, Hasartmängumaksu Nõukogu, KRK	01.06.-01.10. 2013	300
Ajaloo võrendikest, Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, KRK	01.09.-01.11. 2013	320
Trepigalerii kujundamine, Eesti Kultuurkapital, KRK	20.09- 30.11.2013	90
Võru maakonna laste suvise võistluse programmi Laste-raamatu-suvi 2013 lõpuürituse korraldamine, Eesti Kultuurkapital, KRK	02.09- 30.10.2013	200
Marie Underi 130. sünniaastapäeva tähistamine, Eesti Kultuurkapital, MTÜ Järjehoidja	20.01- 20.03.2013	119
Rootsi ajaloo ja kultuuri päev, Eesti Rahvuskultuuri Fond, Eesti Kultuurkapital, MTÜ Järjehoidja	01.03.- 30.04.2013	210
Lauluisa aia raamatukogu, Eesti Kultuurkapital, Võru Linnavalitsus, MTÜ Järjehoidja	10.07.- 10.08.2013	300
Tutvumine Setu Kultuuripärandiga, Eesti Kultuurkapital, MTÜ Järjehoidja	1.11.2013- 31.12.2013	200
Obinitsa raamatukogu 2013. ürituste korraldamine,	01.01.-	250

Meremäe Vallavalitsus, Obinitsa raamatukogu	31.12.2013	
Üheskoos on huvitav, Meremäe Vallavalitsus, Meremäe raamatukogu	01.01.2013-31.12.2013	290

Toetusprogrammide osa on hindamatu väärtusega.

2.3 Struktuur

Misso vallas liideti Misso ja Luhamaa raamatukogu lugejate vähesuse tõttu Luhamaal. Sealne laenutuspunkt on avatud vastavalt lugejate soovidele 14 tundi nädalas. Töötaja 0,5 ametikoha ülesannete hulka kuulub setu rahvakultuuri arendamine piirkonnas. KRK on 31. detsembril vastavalt kollektiivlepingule suletud. Kääpal muudeti lahtiolekuaegu alates 1. septembrist, et kooliõpilased saaksid raamatukogu tihedamini külastada. Vastu tulles lugejate soovidele on Tsolgo raamatukogu kolmapäeviti ja reedeti tund varem avatud.

2.4 . Personali juhtimine ja areng

Sänna raamatukogust lahkunud kauaaegse töötaja ametikohal oli aasta lõpus juba teine töötaja. KRK teenindusosakonna raamatukoguhoidja alustas tööd Kirepi raamatukogus sealse pensionile siirdunud direktori asemel. Komplekteerimisosakonna juhataja jätkas tööd raamatukoguhoidjana teenindusosakonnas, tema kohale asus lasteosakonna raamatukoguhoidja. Muudatustest tulenevalt otsiti kaua kaht raamatukoguhoidjat. Sügisel tööd alustanud kaks noort inimest olid pikka otsimist väärt. Töötajate nappuse tõttu toimus ainult esmatasandi lugejateenindus ja hakkasid kuhjuma teised tööd: töö raamatuvõlglastega, kogude ja andmebaasi korrastamine, retrospektiivbibliograafia jne.

Töötajate üldkoosolekud toimusid kord kuus, väljaarvatud suvel. Kollektiiv käis töötervishoiukontrollis. Innustatuna 2012. aastal Tervise Arengu Instituudi tunnistusest „Tervist arendav töökoht“ võimlesid spordihuvilised raamatukogutöötajad teisipäeviti ja reedeti teenindusosakonna juhataja juhendamisel. Aasta jooksul paranes liikumisvõime ja kasvas vilumus harjutuste sooritamisel.

2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest 2013

Raamatukogu nimi	Koolituste arv	Koolitustundide arv (koolituse pikkus)	Raamatukoguhoidjate arv, kes osalesid täienduskoolitusel	Koolituseks kulutatud
Parksepa	1	20	1	100
Tsooru	2	44	1	105
Obinitsa	1	80	1	170
Kuldre	2	28	1	120
Rõuge	1	80	1	245
Misso	1	20	1	60
Loosi	1	20	1	60
Tsolgo	1	6	1	0
Puiga	1	8	1	110
Luutsniku	1	80	1	235
Sõmerpalu	1	16	1	40
Urvaste	1	6	1	0

Osula	2	44	1	105
Viitina	1	80	1	235
Haanja	1	6	1	0
Ruusmäe	1	6	1	0
Võrumaa KRR	10	874	25	406,95
Kokku	29	1418	40	1991,95

Koolituse teema	Korraldaja	Osavõtjate arv
Arvutikoolitus	Võrumaa Kutsehariduskeskus	1
Kollegide motiveerimine terviseedendusele	Tervise Arengu Instituut	1
Töökeskonnaspetsialistide ja väikeettevõtete esindajate töötervishoiu- ja tööohutuse valikmooduli koolitus „Sisekliima“	Tööinspeksioon	1
Hooliv tööandja	MTÜ Eesti Reumaliit	1
Ametiteksti stiil ja lause heakeelsus	Keelehoolduskeskus	18
Esmaabi koolitus	Eesti Punane Rist Võrumaa Selts	8
EMKÜ sügisseminar	Eesti Muusikakogude Ühing	1
Raamatupidaja hea ametikeel	Äripäev AS	1
Infootsingu koolitus	Eesti Rahvusraamatukogu	1
Artikli MARC21 koolitus rahvaraamatukogudele	Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing	4
XXII maaraamatukogude	Eesti Raamatukoguhoidjate	4

laager	Ühing	
Kultuuripärandi lugu	Eesti Rahvakultuuri Keskus	2
Rahvaraamatukoguhoidjate suveakadeemia	TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia	3
Google Docs	KehaMeeleKool OÜ	2
Õige aeg õppida rahatarkust	Eesti Pangaliit	2
Koolitöö pinged ja nendega toimetulek	AS Erahariduskeskus	1
Esmaabi koolitus, esmaabiandja täiendõpe	Juunika Õppekeskus	1

2.4.2 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised

Helle Laanpere – ettekanne Võru eakate õpetajate seltsi Astra liikmetele Voldemar Raidaru elust ja loomingust ning kirjanikuga seotud paikadest Võrus; ettekanne maakonna emakeeleõpetajatele ja raamatukoguhoidjatele Põlva kihelkonna kirjanike loomingust.

Anni Lahe – osalemine Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu virtuaalsel ümarlaul; intervjuu ajalehele „Lõunaleht“; sõnavõtt kohtumisel riigikogu liikme Peeter Laursoniga Eesti Vabariigi kultuuripoliitika põhialuste uue dokumendi ning rahvaraamatukogude rahastamise ja e-raamatute kasutuselevõtu teemadel.

Inga Kuljus - ettekanded Valev Uibopuu elust ja loomingust Lüllemäel ja Parksepas.

Karmen Liping – sõnavõtt ERÜ maaraamatukogude sektsiooni koosolekul Tallinnas ja ettekanne „Eesti ohvrikivid ja vanad matmispaigad“ Kääpal.

Liana Allas – sõnavõtt valimiseelsel debatil Antsla Spordi- ja Kultuurikeskuses.

Inge Pilt – ettekanded kohaliku omavalitsuse juhtidele Misso raamatukogu tegevusest.

Maire Noormaa – vöökoti valmistamise koolitus Puiga rahvamajas ja indiaani kombestikku kuuluva unenäopüüdja valmistamise koolitus Parksepa rahvamajas.

Tiiu Pihla – ettekanne „Vana-Vastseliina raamatukogu 90 aastat“; ettekanne „Kapera Seltsimaja, endine koolimaja 120-aastane“ Kapera kodukandipäeval.

Ere Raag – osalemine raamatukoguhoidjate vestlusringis „Raamatukogude areng on osa demokraatia arengust“ – Sirp, 2013, 3. mai; osalemine raamatukoguhoidjate vestlusringis „Raamatukoguhoidjate üllatavad leiud“ – Õhtuleht, 2013, 9. oktoober; õnnitlus Elle Tariku

75. sünnipäevaks – Raamatukogu, 2013, nr. 3; ettekanne „Ajaarvamisest, kalendritest ja jõulukommetest“ Kirepi raamatukogus.

Ere Raag, Aive Leppik, Maire Noormaa, Liana Allas – osalemine vestlusingis „Raamatukogud : e-raamatute toetamine võib sulgeda maaraamatukogud“ – Võrumaa Teataja, 2013, 26. jaanuar.

Inga Kuljus, Ere Raag, Helle Laanpere – Eesti raamatukoguhoidjate X kongressi stendinäitusele poster-esitluse koostamine.

Ere Raag, Helve Pai, Tuuli Kütt – ülevaade „Kogude kujundamine Võrumaa rahvaraamatukogudes“ Tallinna Ülikooli Infoteaduste Instituudi üliõpilaste seminaritööks „Rahvaraamatukogude komplekteerimise allikad ja viisid“.

2.4.3 Maakonnaraamatukogu osa koolituse korraldamisel

Eestis ilmunud krimikirjandus; Pärandiaasta püsiekspositsiooni tutvustus; Andmebaasi DIGAR tutvustus; Marie Under 130 : Marie Underi ja Juhan Smuuli problemaatiline kaugsuhe; Rootsi kultuuriloo päev; Looduse leheküljed; Valev Uibopuu mälestuspäev Lüllemäel; Ivi Eenmaa raamatu „Elu paralleelmaailmades“ esitlus; X kirjanike tuur; sarja Seto Kirävara tutvustus; Fr.R. Kreutzwald 210: Kuidas Kreutzwald meie keelt parandas.

Kääpa raamatukogu juhataja nendib: “Tore, et keskraamatukogu töötajad on võtnud vaevaks seminare korraldada ja seda juba aastaid.” Obinitsa tõdeb, et maakonnaraamatukogu osa rahvaraamatukogude erialase täiendkoolituse osas on väga oluline. Koolituste kõrge hind, transpordivõimalused ja piiratud aeg ei võimalda osa võtta koolitustest kaugemal.

2.4.4 Erialahariduse omandamine

Kaks töötajat õpivad Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias, üks Tartu Ülikooli Avatud Ülikoolis.

Haabsaare raamatukogu direktor Evi Kallas lõpetas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia ja omandas raamatukoguhoidja IV kutsekvalifikatsiooni. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõpetasid ja omandasid raamatukogunduse ja infokeskkonna rakenduskõrghariduse Aigi Mäesaar ja Raili Sohard.

2.4.5 Töötajate tunnustamine

Merike Kender – Eesti Kultuurkapitali tänutoetus, Varstu valla vapimärk

Helle Laanpere – Eesti Kultuurkapitali tänutoetus

Inge Pilt – Kultuuriministeeriumi tänukiri

Sirje Moorus – Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tänukiri

Maie Elstein – Eesti Kultuurkapitali tänutoetus

Anni Lahe – Kultuuriministeeriumi tänukiri

Vaike Rätsepp – Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks Sihtasutuse tänukiri

Helve Pai – Kultuuriministeeriumi tänukiri

Ene Toom – Kultuuriministeeriumi tänukiri

Valentine Mägi – Võru Vallavalitsuse elutööpreemia

Lea Lillemets – Kultuuriministeeriumi tänukiri

KRKs tunnustati kuude lõikes parimaid tegusid (jutuvõistluse žürii, UMA PIDO ettevalmistus jne). Aasta lõpus valiti aasta tegija – Helle Laanpere lasteosakonna lugejasõbralikumaks muutmise, teenindusala kujundamise, arvestades lugejateeninduse vajadusi ja kirjanduslike ekskursioonide eest maakonna emakeeleõpetajatele.

Pearaamatukoguhoidja Ere Raag organiseeris 16. augustil endiste raamatukogutöötajate kokkutuleku, millest võttis osa üle paarikümne eaka kolleegi.

Väga olulised olid Rahvusraamatukogu e-raamatu õppepäevad Võrus ja Meremäel. Seoses e-raamatute kasutusele võtmisega on vajalik veel üks õppepäev.

2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine

2.5.1 Haldustegevuse üldiseloostus. Raamatukogu ruumid ja asukoht

KRK võttis seoses Jüri 54 hoone haldamisega üle kõik lepingud : soojus, energia, prügiveedu jne. Korraldati kaks enampakkumist I ja II korruse vabanenud pindadele ja sõlmiti üürilepingud kuue üürnikuga. Võru Linnavalitsus ei lubanud teostada raamatukogu unistust – avada lugejatele sissepääs I korruselt Jüri tänavale, mistõttu tagastati Hasartmängumaksu Nõukogult saadud toetus projektile „Avatud Jüri tänavale“. Vahetati aknaid, uuendati I korruse varikatuse katusekate ja ääreplekid ning puhastati äravoolukaevud. Lugemissaal sai rõõmsamat värvi toolid. Lasteosakonda soetati klaasvitriinkapp.

III korruse ruumipuuduse leevendamiseks võeti II korruse endine AIP ruum kasutusele vanema ja väliseesti raamatu toana, mis tänu Kultuuriministeeriumi toetusele sisustati sobivas stiilis mööbliga. Swisshoffi antikvariaadist ostetud klaasvitriinkapp mahutab miniraamatud ja vanimad raamatud, Nõmme antikvariaadist soetatud 50-ndate aastate stend “Raamat igasse

kodusse” sobib meeleolukate raamatuväljapanekute kujundamiseks. Endisesse ruumi kujundati muusikatuba.

Nursi külakeskus, sealhulgas raamatukogu, sai uue katuse. Obinitza külakeskusele paigaldati maaküte ja päikesepaneelid. Kuldre raamatukogu kolimine koolimajja lükkus edasi ja seetõttu sai korda hoidla ja ruumi avakogusse. Uusi ruume vajavad väga Luutsniku ja Rõuge raamatukogud. Meremäe raamatukogu põrandate remont teostatakse vallamaja renoveerimistöode käigus. Tänu vee- ja kanalisatsioonitrassi ehitusele on Loosi raamatukogus vesi ja ehitati uus korsten.

Vaabinas on puuduseks välisvalgustus. 2014. aastal on Urvaste valla eelarves ette nähtud Vaabina külakeskuse tänavavalgustuse väljaehitamine, tänu millele tuleksid ka õhtupimeduses lugejad meelsamini raamatukokku.

Tsolgo raamatukogu asub remondi lõppedes täielikult renoveerituna ühes suures ruumis. Puiga ja Osula raamatukogud said tulekindla välisukse. Osulas paigaldati remondi käigus uus elektrisüsteem ja remonditud põrandad said uued vaipkatted. Kirepi raamatukogu sai tänu Võru vallavalitsuse täiendavale toetusele riuleid ja taburette. Luutsnikus lõppesid külakeskuse, sealhulgas raamatukogu, esimese etapi lammutus- ja ehitustööd, 2014 jätkatakse ehitustööde teise etapi kavandamisega. 2013. aastal murti raamatukokku sisse, viidi ära videokaamera koos statiiviga, kodukinosüsteem jms. Sissemurdjaid tabada ei õnnestunud, aga uuendati raamatukogu turvasüsteemi.

2.6 Raamatukogu arendustegevused

OÜ Deltmar programmeerija Meelis Lilbok tegi programmis RIKS palju uuendusi, millest teavitas ka Facebookis. Rapla Keskraamatukogu töötajad käisid tutvumas programmiga, et kaaluda RIKSi kasutuselevõttu.

KRKle osteti kolm uut arvutit ja kaks tšekiprinterit. Kirepi raamatukogule osteti tšekiprinter. Urvaste raamatukogu läks üle elektroonilisele laenutusele, seetõttu on vaja soetada uus töökoharvuti. Samuti alustati elektroonilist laenutust Ruusmäel.

Meremäe valla raamatukogudele täiendavalt eraldatud raha eest said mõlemad raamatukogud kaks e-lugeri, mille vastu on olnud märkimisväärne huvi. „Hea asi ikkagi ja kui mul kunagi midagi sellist väga vaja on lugeda, mida paberil pole või on pikk sõit ees, siis ma kindlasti tulen ja laenan siit seda lugeri ja tõmban oma vajalikud asjad sinna sisse“, ütlevad paljud. Peale Rahvusraamatukogu koolitust hakati aktiivsemalt kasutama e-andmebaase.

Parksepa raamatukogu kodulehe olemasolu on tõstnud raamatukogu populaarsust. Misso ja Vastseliina vallas mindi üle lairiba Internetile.

2.7 Raamatukogude koostöö

2.7.1. Töö koordineerimine ja koostöösuhed rahvusvahelisel, riiklikul ja kohalikul tasandil.

Veebruaris toimus KRK Grundtvigi projekti „Exploring Routes to learning“ raames Adobe Connect programmi abil projektipartnerite videokonverents. Märtsis osalesid kolm töötajat projektikohtumisel Mallorcal, mais kaks töötajat Dublinis ja projektijuht Merle Koik juulis Londonis lõpparuande koostamisel. Novembris tutvustasid kaks raamatukogutöötajat Riias Baltic EXPRO messil projekti tulemusi.

Võru Maavalitsusega jätkus suurepärane koostöö terviseteemaliste ettevõtmistega, näiteks osavõtt Tervise Arengu Instituudi konverentsist “Tervisesõbralik töökoht“. Eesti Töötukassaga koostöös võimaldati pikaajalistel töötutel teha tööharjutusi: KRKs korrastati vinüülplaatide kogu ja hoidlaid ning õpiti kasutama e-kataloogi, Rõuges kontrollisid töötud sisestatud kirjeid ja kleepisid raamatutele vöötkoode.

Aastatepikkune koostöö Eesti Raamatukoguhoidjate Ühinguga tagab osavõtu seminaridest, laagritest jms. Ere Raag osales Eesti raamatukoguhoidjate X kongressil Pärnus ja Inga Kuljus Põhja- ja Baltimaade ühisseminaril Helsingis.

Lüllemäel korraldati sealse raamatukoguga koostöös Valev Uibopuu mälestuspäev. Liigutava mälestushetke kalmistul viis läbi kirikuõpetaja Enno Tanilas. Uue koostööpartneri, Eesti Rahvusrhiivi helisalvestist, intervjuud Valev Uibopuuga, kuulati samuti Lüllemäel.

Tänu suurepärasele koostööle Eesti Hoiuraamatukoguga täiendati kogusid. KRK kinkis igal lahtiolekupäeval igale 103.,1. augustist alates igale 104. külastajale raamatu. Ilma Riigikogu liikme Ülo Tuliku abita poleks see mõeldav, sest on ju tema kõik koormatäied raamatuid Võrumaale toonud.

KRK lasteosakond korraldas koostöös Eesti Lastekirjanduse Keskusega üleriigilise kirjandusmängu ja ettelugemise võistluse maakondlikud eelvõistlused. Koostöö Võru linna koolide ja lasteaedadega laste raamatukoguteeninduse arendamisel oli edukas, viidi ellu mitu uut ühisprojekti. Võru Linnavalitsuse korraldatud rattapäeval toimus lasteosakonna telgis temaatiline tegevus ja raamatute väljapanek. Meisterdamistelkidega osaleti romantikafestivalil ja kunstipäevadel. Helle Laanpere osales Võru Instituudi korraldatud õpilaste võrukeelsete kirjatööde võistluse „Minu Võrumaa“ žüriis.

Lasva valla raamatukogud korraldasid koostöös kepikõndijate seltsinguga terviseteisipäevakuid. Tsooru raamatukogu direktor on Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupi liige. Kuldre raamatukogul aitab Uue-Antsla rahvamaja transportida raamatuid laenutuspunkti ja Kuldresse tagasi.

Meremäel on tihedad kontaktid Kaustise valla rahvaga ajast, mil käidi leelokooridega festivalil. Seekordne ühiskontsert Meremäe Kooli saalis läks täismajale. Oma panuse andis raamatukogu 20 aastat tagasi tegevust alustanud pensionäride seltsi juubelisünnipäevale.

Puiga raamatukogul on juba asukoha tõttu aastatepikkune koostöö kooliga – raamatunäitused kooli saalis ilmestasi üritusi. Uudiskirjanduse näitus iga kuu alguses leidis head vastukaja nii õpetajate kui teiste lugejate hulgas. Luutsniku raamatukogu lõi sõprusuhted Läti eestlaste kogukonnaga Kometis ja Ruusmäe raamatukogu viis koostöö jätkamise märgina Veclaicene eesti kogukonnale raamatuid.

Üle-eestilisel rahvamajade päeval viis Vastseliina raamatukogu koostöös rahvamajaga läbi pärandiaasta mälumängu. Koduloo-alast koostööd tehti filmioperaator Ago Ruusiga, kes skanneeris palju Vastseliina kandi fotosid ja omalt poolt täiendas raamatukogu fotokogu ajalooliste fotofailidega. Aasta tipp hetk oli Vastseliina fotograafi Mihkel Timmo (1906–1955) klaasnegatiivide leidmine ja fotonäituse „Pildid klaasidel“ kujundamine rahvamajas. Haanja raamatukogu viis koostöös vallavalitsuse ja rahvamajaga läbi fotokonkursi „Aja ring“.

KRK osa sobib iseloomustama kõige paremini Kuldre raamatukogu kommentaar: „Usalduslik suhe on maakonna keskraamatukoguga. Seal saadakse su muredest aru ja ollakse nõu ja jõuga abiks.“

3. Kogud

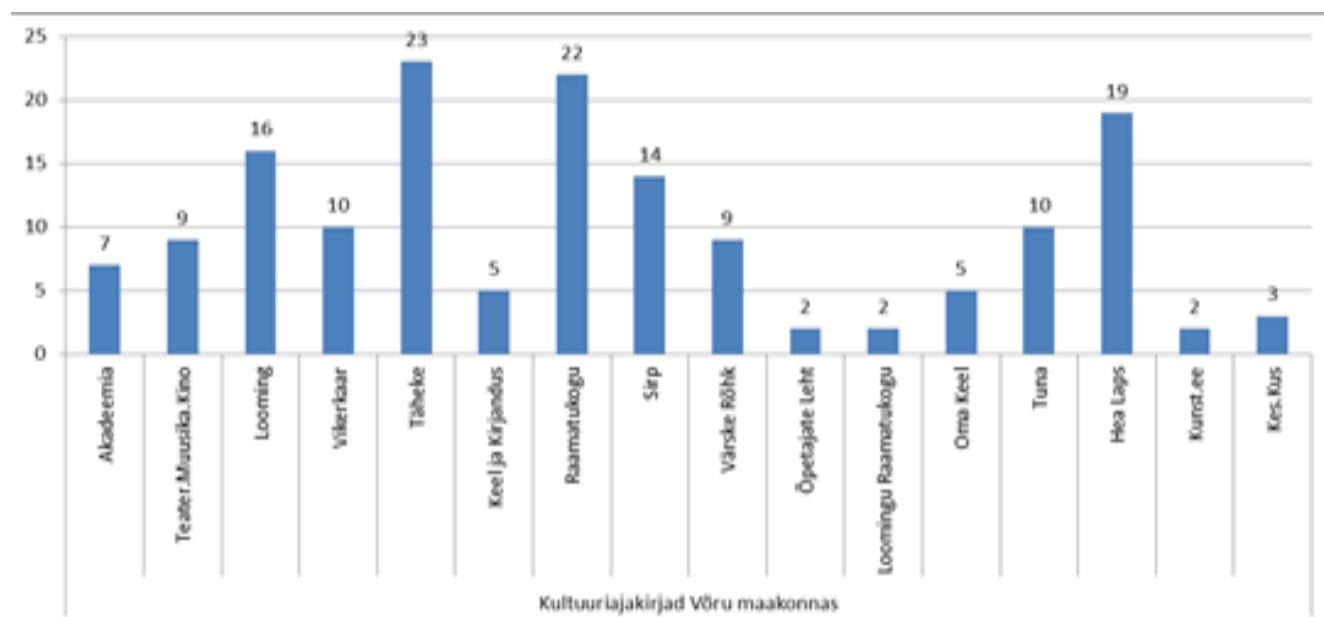
Rahvaraamatukogudesse saabus 16 570 eksemplari raamatuid, neist ostudena 12 554. Heameel on tõdeda, et tänu hinnatõusu peatumisele ei ole suurt langust võrreldes 2012. aastaga, sest vähem on ostetud ainult 53 raamatut. Annetustel on kogude juurdetulekul tähtis osa ja tabelis nähtav stabiilsus ja isegi väike tõus on tagatud just annetuste toel. Märkimisväärse koguse ilukirjandust annetas Ivi Eenmaa.

	2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	kokku	sellest ostud	kokku	sellest ostud	kokku	sellest ostud	kokku	sellest ostud	kokku	sellest ostud	kokku	sellest ostud
Keskmine	460	406	391	340	380	311	366	314	365	278	391	286
Minimaalselt	185	141	97	91	38	37	39	39	60	35	77	70
Maksimaalselt	1096	1007	982	862	910	859	970	900	921	830	963	809

Kogude komplekteerimise aluseks on Kultuuriministeriumi ja Võru Linnavalitsuse vahel sõlmitud leping ning ERÜ rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma põhimõtted. Kultuuriministeriumi riigieelarvelise toetuse suurus raamatukogudele ja lugejate arv sõltuvad piirkonna elanike arvust. Maapiirkonna lugejad eelistavad eesti autoreid : hästi võeti vastu „Tänapäeva“ romaanivõistlusel auhinnatud teoseid, väga populaarsed olid jätkuvalt „Minu...“ sarja raamatud. KRKs oli suvekuudel sari nii menukas, et riulitel terendas tühjus! Sarjade „Eesti Mõttelugu“ ja „Avatud Eesti Raamat“ raamatud on küll olulised kultuuri säilimise osas, kuid lihtsale lugejale jäävad nad mõnevõrra kaugeks.

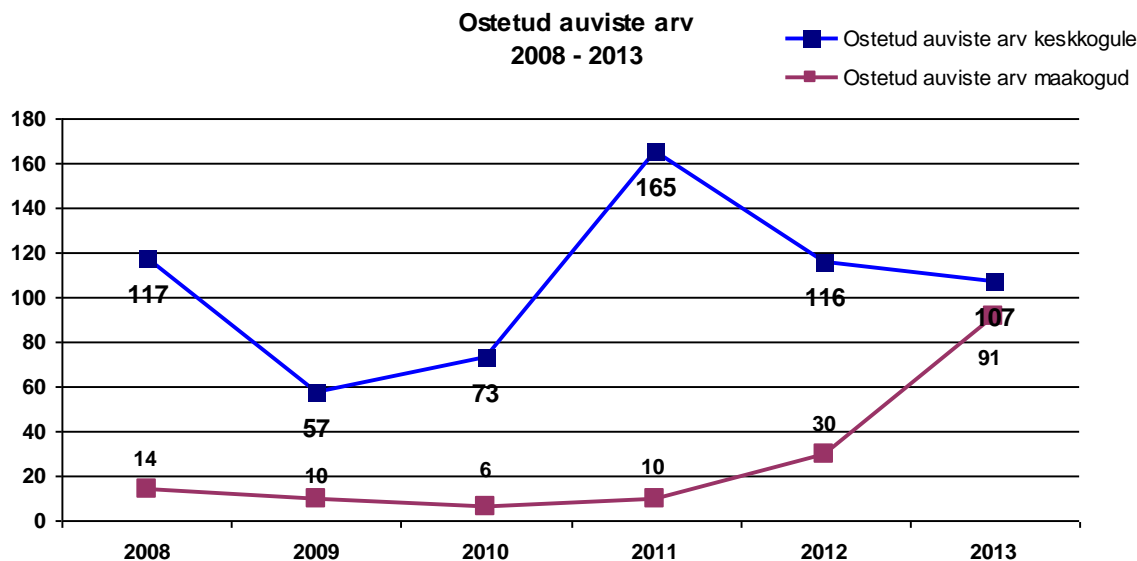
Kulturiajakirjade valik on lai, aga kahjuks ei ole sellist, mis pakuks huvi võimalikult paljudele. Nagu tabelist näha, telliti enam ajakirju lastele. Väikese eelarvega raamatukogul on keeruline paari lugeja jaoks ajakirjandust tellida, eriti kui mõne teise jaoks oleks palju rohkem

lugejaid. Hea vastuvõtu on saanud ajakiri “Tuna”. Ajakirjanduse tellimine on veidi vähenenud, põhjus võib peituda hinnatõusus.

Maakonna laenutuste edetabeli menükite kümnest autorist üheksa on eesti autorid. TOP 10 tipus troonib 414 laenusega Erik Tohvri loomingu : “Mere taga” ja “Kaamos”, vastavalt 414 ja 342 laenutust. III koha on hõivanud ühiskonnakriitiliste ja eestlaste hinge pugevate teoste autor Sofi Oksanen oma romaaniga “Kui tuvid kadusid”. Esikümnesse jõudsid veel Kaire Sumbergi, Hedvig Hansoni, Marko Matvere, Milvi Lembe ja Ene Hioni raamatud.

KRKs alustati vinüülplaatide kirjade sisestamisega kataloogi, mis kajastus juurdetulnud auviste suures arvus – 528. Oste oli sellest 198, nendest 107 KRK-le. Auviste ostude arvu tõus oli tingitud sarja „Eesti lastefilmid“ ilmumisega, kaheksa maaraamatukogu ostavad terve sarja, ülejäänud soetavad üksikuid rohkem tuntud filme nagu „Leiutajateküla Lotte“, „Ruudi“, „Karoliine hõbelõng“ jt.

KRKs paigutati ümber teabekirjaduse kogu. Tasuta raamatulaadad „Jaanipäevast jüripäevani“ ja „Mihklipäevast kadripäevani“ nii KRKs kui Vastseliinas täiendasid kogusid. Varstu Keskkooli raamatukogu likvideeriti ja sealne soovituslik, heas seisukorras kirjavaratoodi külaraamatukokku, kus vahetati lagunemise vastu välja.

Kogudest kustutati 11 743 raamatut, neist enam Säna raamatukogus inventuuri tagajärjel, kus otsustati paljusid teavikuid e-kataloogi mitte lisada. Paljud KRKs kustutatud teavikud võeti annetuseks arvele maakonnas, „teise ringi raamatud“ said uued lugejad. Lasteosakonna kustutatud teavikute hulgast said täiendust kooliraamatukogud.

Meremäe ja Obinitsa raamatukogus on e-lugerites võimalik lugeda e-raamatuid DIGARist. DIGARI ja Rahva Raamatu kodulehe kaudu hangiti lugejatele üle 30 tasuta e-raamatu.

4. Raamatukoguteenused

4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine

AIPi kasutati pangaülekannete tegemiseks, e-kirjade lugemiseks ja kirjutamiseks ning infootsinguteks. Käepal aidati koostada CV-d, motivatsioonikirju ja muid dokumente. Rõuges tegid õpilased referaate alates kirjutamisest kuni väljaprintimiseni. Ajalehti loeti paber kandjatel, arvutitest kommentaare, mis Valdur Mikita arvates on online-meedia ainus väärtus. Missos kasutasid AIPi õpilaskodu lapsed sõprade ja kodustega suhtlemiseks peale koolipäeva. KRK III korruse kolmest internetitöökohast on nüüdseks kadunud kasutajate järjekorrad, kuid harva tuleb hetki, mil keegi arvuti taga ei istu. Eriti aktiivne kasutamine oli suvel, turismihooajal. AIPis toimusid töötute RIKSWEB-i kasutajakoolitused.

4.2 Raamatukogu kasutamine

Raamatukogu	Lugejad 2012	Lugejad 2013	muutus (+;-)	Külastused 2012	Külastused 2013	muutus (+;-)	Laenutused 2012	Laenutused 2013	muutus (+;-)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Võrumaa KRK	6654	6290	-364	102181	102130	-51	213084	210125	-2959
Antsla Linnark.	930	920	-10	16023	14937	-1086	31165	30959	-206
Haabsaare	100	101	1	980	981	1	2965	2814	-151
Haanja	281	275	-6	4843	4202	-641	9522	9077	-445
Kirepi	505	259	-246	6129	4988	-1141	9233	8246	-987
Krabi	188	169	-19	3132	2525	-607	4230	3361	-869
Kuldre	296	260	-36	3130	2745	-385	6032	5333	-699
Kuutsi	241	239	-2	4332	4061	-271	6653	5780	-873
Kääpa	240	260	20	3582	3615	33	6937	6864	-73
Lasva	187	163	-24	3218	3864	646	6103	5031	-1072
Linda	216	214	-2	2591	2616	25	5316	5348	32
Loosi	125	113	-12	1460	1303	-157	4522	4455	-67
Luutsniku	115	113	-2	1595	1476	-119	7609	8516	907
Meremäe	327	323	-4	6942	6902	-40	13936	13963	27
Misso	181	172	-9	2708	2832	124	6528	7628	1100
Mõniste	155	157	2	1682	1845	163	2376	4037	1661
Nursi	106	113	7	1591	1648	57	5182	7550	2368
Obinitsa	246	245	-1	3701	3953	252	8718	7978	-740
Osula	338	330	-8	4078	4044	-34	6824	5734	-1090
Parksepa	461	469	8	6950	7283	333	15382	15281	-101
Puiga	317	322	5	8014	4715	-3299	9520	11775	2255
Ruusmäe	209	204	-5	4413	3954	-459	6526	6538	12
Rõuge	306	302	-4	6222	6201	-21	8766	8747	-19
Sõmerpalu	253	218	-35	2906	2384	-522	6717	5134	-1583
Sänna	117	229	112	1035	1390	355	2252	2468	216
Tsolgo	288	276	-12	5135	5551	416	10716	12256	1540
Tsooru	309	285	-24	4314	3784	-530	8501	6741	-1760
Urvaste	282	249	-33	3577	4063	486	6021	6303	282
Vaabina	120	121	1	1402	1708	306	5399	7040	1641
Vana-Vastseliina	235	189	-46	2636	2598	-38	6683	5450	-1233
Varstu	248	250	2	2891	3242	351	7068	8427	1359
Vastseliina	758	700	-58	10120	9115	-1005	21031	22925	1894
Viitina	188	179	-9	2604	2325	-279	6854	7221	367
Kõik kokku:	15522	14709	-813	236117	228980	-7137	478371	479105	734

Kasutajate vähenemine maakonnas 813 võrra on tingitud elanikkonna vähenemisest. Statistika andmetel koliti Võrumaalt ära koos peredega, aga samas ka tuldi, näiteks projekt Tule Maale Missos. Sõmerpalu raamatukogu kohavahetusega vähenes raamatukogu kasutamine, sest inimesed ei taha raamatukokku minna läbi kooli söögisaali.

Vähem laenati koolis soovituslikku kirjandust, ilmselt loeti DIGARist. Viimastel aastatel on kasvanud kergemasisuliste raamatute laenutuste arv, vähenenud on huvi poliitika ja majanduse vastu, aga see kirjandus ka vananeb kiiresti. Palju loetakse psühholoogia- ja eneseabikirjandust, käsitöö- ja kokaraamatuid, samuti elu- ja ajalooramatuid. Perioodika laenutuste arv KRKs kasvas võrreldes 2012. aastaga. Äraütluste arv vähenes lugejate teadlikkuse kasvu tõttu – enne raamatukokku tulemist vaadati RIKSWEBist järele, kas teavik on olemas või mitte.

KRKs vähenes nii teistest raamatukogudest RVL tellimiste arv kui maaraamatukogude poolt esitatud tellimiste arv. Omavalitsuste piires vahetati raamatuid usinalt ja kogudele saadi täiendust nii KRK kustutatud teavike seast kui Eesti Hoiuraamatukogust. Väga aktiivne RVL teenuse osutaja on Parksepa raamatukogu direktor, enamuse 363st laenutusest on viidud KRKst käe otsas. Koju viiakse raamatuid kümnele haigele ja vanurile kas ise või kirjakandja abiga. Võrus viib raamatuid ja ajakirju koju neljale eakale lugejale arendusjuht Merle Koik KRK autoga. Rõuges on tänu koduteenindusele juurde saadud kümme uut lugejat. Vanad inimesed, kes ei jõua enam raamatukokku tulla, aga lugeda soovivad, helistavad ja tellivad raamatuid, tsiteerin: „Töölt koju minnes kott kätte ja vanuritele koduteenindust osutama.“ Põhiliselt soovitakse eesti kirjanike teoseid ja elulugusid ning sarja „Minu...“ raamatuid. Ühe vanuri poeg, kes elab teises maakonas, ütles, et kuidas Sa viitsid seda teha, nende kandis küll ei teenindata. Ühes majas on juba nagu lugemistuba, raamatukoguhoidja saabudes algab arutelu raamatute üle.

Vaabinas on välja kujunenud piirkondade tugiisikud, kes loevad ise ja viivad siis raamatud-ajakirjad naabritele ja naabrite naabritele. Üksikult elavatele liikumispuudega inimestele viis töötaja kord kuus raamatud koju, Urvase vald kompenseeris autokütuse kulu. Missos külastasid lapsed aktiivselt raamatukogu, oodati arsti juurde pääsemist ja busside väljumiste aegu. Öhtustele noorteüritustele tuldi varem, et raamatukogus käia. Vana-Vastseliina raamatukogu juhataja käis mõlemas laenutuspunktis kaks korda kuus.

Võrumaa Puuetega Inimeste Kojas asuva KRK väliteeninduspunkti teenuseid kasutas kümme lugejat, neist kolm vaegnägijat. 143st kojulaenutusest 108 olid perioodikalaenutused. Kirepi raamatukogu uus direktor asus tegelema vaegnägijatest lugejate murega. Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu nõustamisel saadi MTÜlt Jumalalaegas raamatuluup, mis suurendab teksti 2,5 korda. Luubialuse valmistas OÜ Võru Seeder.

Viktoriini Võru Teataja sajand osavõtjatele tutvustati andmebaasi DEA.

4.3 Lasteteenindus:

Võru maakonna ja linna 0-16-a lapsed 2013. aasta algul

	2013 jaan	Muutus	Lapsi elanikkonnast
Võru maakonna lapsed kokku	5 705	-221	15,7%
Sellest Võru linna lapsed	2 311	-61	17,1%

Võru maakonna ja linna 0-16-a laste raamatukogukasutus 2013. a

	Last e hõlv e %	Lapse d- lugeja d	Mu- u- tus	Lapsi lugejat est	Laste külastu- sed	Muut- us	Laste külastu- ste %	Laste koju- laenutus ed	Muut- us	Laste laenutu- ste %	Laste laenam- is- sagedu- s
Võrum aa rmtk-d kokku	70	3 988	+31	27%	69 085	-3 267	30,2%	86 439	+974	18%	21,7
Võrum aa KRK	72	1 687	-29	27%	32 102	+782	22,6%	48 553	+3 115	23%	28,8

Kasutajaks registreeritud laste arv maakonnas oli 0,8% suurem, suurenes ka laste kojulaenutuste arv. Seevastu vähenes laste raamatukoguküllastuste arv. Noorte lugejate arv suurenes kõige enam Antslas, Sännas, Puigal, Sõmerpalus ja Varstus. Ka laste hõlve Võru linnas ja eriti maakonnas paranes. Kuna rahvaarv maakonnas jätkuvalt langes, sai lugejaid rohkem olla eelkõige neis kohtades, kus raamatukogu kolis koolimajja (Sõmerpalu) või kool raamatukogule lähemale (Krabi kooli algklassid Varstu kooli) või õpilaste arv koolis suurenes (Puiga). Antslas, Meremäel ja mujalgi tõstsid lugejate arvu suvitajad, suvelaagrilised ja naabervaldadest kooli lugemisvara otsima tulnud lapsed.

Laste raamatukoguküllastuste arvu jätkuv vähenemine maakonnas tervikuna oli põhjendatud laste arvu vähenemisega piirkonnas või koolis (ka ühe lasterikka aktiivse pere kolimine mõjutas külastatavust oluliselt), raamatukogu lahtiolekuaja lühendamisega, hubase hästivarustatud noortekeskuse avamisega naabruses (Kuldre). Külastusi vähendas ka laste arvutikasutuse vähenemine – koolide, noortekeskuste ja laste endi tehniline varustus oli parem, kui raamatukogude pakutavad võimalused. KRK lasteosakonnas vähenes laste AIP-i kasutus teist aastat järjest poole võrra. Aktiivselt tegutsevates maakoolides oli laste aeg tihedalt sisustatud kuni koolibussi saabumiseni, nii kasutasid lapsed vajadusel eelkõige kooliraamatukogu ja rahvaraamatukokku jõudsid harvem (Meremäe, Antsla). Koolist kaugemal asuvates raamatukogudes vähenes laste raamatukogukasutamine, kui lähikonna lapsed lasteaeda või kooli läksid. Puiga raamatukogus veetsid lapsed kogu tundidevälise aja hommikust kuni koolibussi minekuni ja nendega tegeldes ei olnud mahti jälgida, kas kõigi külastused on kirja saanud – nii näitab statistika, nagu oleks lapsed raamatukogu varasemast vähem külastanud.

Otsiti võimalusi raamatukogu tööd lastele sobivamalt korraldada, näit Kääpa ja Vana-Vastseliina muutsid raamatukogu lahtiolekuaja õpilasbusside graafikut arvestades, Puiga raamatukogu oli avatud 7.30-st, et õpilased saaksid enne tunni algust raamatukogu külastada, Tsoolgo raamatukogu teenindas lugejaid vajadusel ka väljaspool lahtiolekuaja, Võrus ja Haanjas tegutsesid välis teeninduspunktid lasteaedades jne.

Lasteraamatute kogu ja selle kasutamine. Uusi lasteraamatuid osteti maaraamatukogudesse väga range valikuga. Arvestati koolide ja lasteaedade vajadustega, kui neid lähikonnas ei olnud, täienes lastekirjanduse kogu väga napilt. Uued raamatud läksid ringlusse nii ruttu, et

raamatukoguhoidjal ei olnud võimalust neid läbi lugeda, nii tuli ära öelda, kui õpetaja soovis noorteraamatute tutvustust (Antsla Linnaraamatukogu). Lünka püüti täita RVL-i abil. Raamatuid vahetati naaberraamatukogudega ja toodi keskraamatukogu lasteosakonnast (Osula, Sõmerpalu, Vana-Vastseliina jt). Maakoolide õpetajad laenasid keskraamatukogust klassitäite kaupa raamatuid ka oma lugejakaardiga.

Lugejad oskasid e-kataloogist kontrollida vajaliku raamatu leidumust teistes maakonna raamatukogudes. Kooli lugemisvara järele sõideti kilomeetrite kaugusele (Tsolgo, Linda, Antsla, Tsooru jt), kuid endiselt oli kooli lugemisvara suurimaks probleemiks. Maal ei lahendaks seda muret ka e-raamatud. Pigem tooks e-raamatu soovitamine eriti teravalt esile majandusliku ebavõrdsuse – kõik kodud ei ole uusima tehnoloogiaga varustatud.

KRK lasteosakonnas kontrolliti seoses avakogu ümberpaigutamisega kogude kasutatavust. Vähendati vanemate teavikute eksemplaride arvu. Paranes lasteosakonna kogu ringlus, kustutatud teavikute hulgast said täiendust teised maakonna raamatukogud. Neile vahendati ka kooliraamatukogudest kustutatud raamatuid. Ülejäänud teavikud leidsid uue omaniku tasuta raamatu riivilil.

Laste kojulaenutuste arv maakonnas tervikuna oli tõusnud, eriti Varstu raamatukogus, mis sai endale likvideeritud kooliraamatukogu raamatud, samuti laenasid palju algklassid, kes ajutiselt Krabi koolist Varstu kooli üle toodi. Viitinasse kolis raamatuhuviliste lastega pere. Sõmerpalu raamatukogus tõstis koolimajja kolimine ka laste laenamisaktiivsust. Misso raamatukogu tegeles aktiivselt individuaalse soovitamise ja saatis regulaarselt kooli uudiskirjanduse nimestikke, mille järgi õpetajad lapsi lugema suunasid. Võrumaa KRK lasteosakonnas võeti lugejate poolt hästi vastu avakogu uus paigutus, kogu on nüüd eri sihtgruppidele paremini avatud ja märgistatud, mistõttu suurenesid nii ilukirjanduse kui liigikirjanduse (va liik 1 ja 9) laenutused.

Laste raamatukogukasutuse statistika puhul tuleb arvestada, et see ei peegelda laste tegelikku lugemust. Koolieelikute (ja sageli ka õpilaste) raamatud laenatakse vanemate või õpetajate lugejakaardiga ja need laenutused lähevad täiskasvanute arvestusse; lugejatena ja külastustena ei kajastu need lapsed statistikas üldse.

KRK lasteosakonna laenutusi analüüsides ilmnes taas meedia mõju lugemishuvile. Niipea, kui Tomi ja Jerry multikaid teleris vähem näidati, laenati vähem ka koomikseid. Seevastu tekkis telesarja mõjul taas huvi noorte vampiiriraamatute vastu. Väga populaarsed olid fänniraamatud (nt „Justin Bieber“). Teine suur lugemuse mõjutaja on õpetaja suunamine.

Enimlaenutatud raamatute edetabelis oli 25 rida koolilugemise nimekirjade päralt, alles siis mahtusid nende vahele R. Kasserri „Täheraamat“ (lapsevanemate seas populaarne abiline lugemaõpetamisel), Disney-filmi „Autod“ , uue võimsa tulijana M. Widmarki LasseMaija detektiivbüroo sarja mitu raamatut ja E. Petrone „Anna hambad“. Juba teist aastat vähenes noorteraamatute laenamine (õpetajad ei suunanud noori enam nii aktiivselt lugema eesti noortekirjandust), lisaks kooli õppekava Anni-raamatutele oli üle 40 laenutuse vaid „Ühe äpardi päevikul“ ja Monster High raamatutel. Kohalkasutuses olid nii linnas kui maal väga populaarsed värvimisraamatud, mille piltidest tehti koopiaid kohapeal värvimiseks. Linda

Vana-Vastseliinas võtsid vanemad ja vanavanemad väikelapsi kaasa laenutuskäikudele ja raamatukogu sünnipäevale. Lastenurka muretseti mänguasju, paberit ja värvipliiatseid, et pakkuda neile mitmekesist tegevust. Kapera laenutuspunktis-seltsimajas korraldati suvel mängude päevi. Mängiti lihtsaid ühismänge ja eraldi väikeste ja suuremate mängude, abiks olid mängude raamatud. Väiksemates küldes ei olnud võimalust korraldada lasteüritusi, see-eest oli raamatukoguhoidjatel aega väikelastega pikemalt tegelda – lugeda, joonistada, mängida, voltida niikaua, kui vanem endale raamatut valis.

Väikelapsed ja nendega tegelevad täiskasvanud KRK lasteosakonnas:

Mudilaste jutulaupäevad toimusid 12 korral ja olid endiselt populaarsed. Igal jutulaupäeval osales 15–20 last koos vanematega.

Lasteosakonnas toimus maakonna lasteaiaõpetajate ainesektsiooni õppepäev. Teemad: KRK lasteosakonna kogude tutvustus; KRK veebisait ja e-kataloog ning nende kasutamine lasteaiaõpetaja igapäevatoos; KRK lasteosakonna tegevused väikelastega; väikelaste uudisraamatute tutvustus; meisterdamist väikelastega (praktiline töö ja jutulaupäevade meisterdusnäidiste väljapanek); sõrmemänguraamatute tutvustus ja nimestik lasteosakonna veebilehel. Tagasisides said kõik teemad hea hinnangu ja pärast seda tihenesid lasteaiaõpetajate kontaktid raamatukoguga veelgi.

Taas korraldati oktoobrikuine ettelugemise nädal lasteaiarühmadele. Seekord ei olnud ettelugejateks näitlejad, vaid raamatukoguhoidjad. Koostati uus muinasjutukava „Muinasjutumets“, milles saab vahetada tutvustatavaid raamatuid. Lähtuvalt seekordse ettelugemispäeva teemast võrsusid muinasjutumetsas eesti loomamuinasjutud. Kava esitati nii raamatukogus kui lasteaiarühmades. Pärast koolituspäeva oskasid õpetajad leida veebisaidilt ettevalmistatud ürituste kirjeldusi. Raamatukoguhoidjaid kutsuti rohkem lasteaedadesse ning tuldi rühmaga külla. LA Punamütsike Jänku-Jussi rühm pidas isadepäeva peo raamatukogus. Esitati näidend „Loomade raamatukogu“. Kordusetendust tulid vaatama teiste lasteaedade ja koolide lapsed. Jänku-Jussi rühm tuli ka Päkapike töötuppa jõulumeisterdusi tegema.

KRK LO välisteeninduspunktides linna kahes lasteaias läksid kooli esimesed koostööpartnerid, laenutamist jätkati nooremates rühmades. Järjekindel koostöö aktiivsemate lasteaiaõpetajatega hakkas huvi äratama ka teistes lasteaedades. Lepiti kokku kolmanda välisteeninduspunkti avamises (Võru LA Päkapikk).

Toimusid Võru Loovuskooli 19. ja 20. näitus, need avati tavapäraselt rohkearvulise publiku osavõtul beebikooli, mängukooli, laulukooli ja kandlekooli kontserdiga. Bibliograaf tutvustas beebikooli tundides vanematele uuemat pedagoogilist kirjandust ja mudilaste raamatuid; õpetas analüüsima väikelasteraamatu kujundust, teksti esitusviisi ning sisulisi väärtusi.

Õpilased raamatukogus.

Puiga raamatukogu asub koolis ja selle tegevus on tugevasti kooliellu integreeritud. Alates 1. klassi tutvumiskäigust oli raamatukogu populaarne vahetundide veetmise paik, seal toimusid

kunstiringide tunnid, õpetajate poolt ettevalmistatud teematunnid, õpilastööde näitused. Kõigil kooli üritustel olid raamatuväljapanekud, kord kuus tutvustati uusi lasteraamatuid, korraldati muinasjutuhommikuid ja ettelugemisi.

Urvaste raamatukogu asub koolimajas, selle juures on õpilaskodu. Erivajadustega õpilased külastasid sageli raamatukogu. Neile tutvustati raamatukogu kasutuskorda, vanematele klassidele anti ülesandeid iseseisvaks infootsinguks, loeti ette, vesteldi raamatutest. Raamatukogupäeval oli välja pandud vanemate lasteraamatute näitus „Astu ajas tagasi“.

Kuutsi raamatukokku tulid 1. kl lapsed esimese koolipäeva tutvumiskäigule koos vanematega. Õpetajad suunasid lapsi koolitöö tegemisel ka raamatuid kasutama. Koolibussini tehti aega tehti parajaks raamatuid-ajakirju lehitsedes, lauamänge mängides, arvuteid kasutades. Enamasti laenati kaasa kooli lugemisvara, kuid oli ka huvilugejaid. Hakati rohkem lugema noorsookirjandust. Kasutajakoolituse teemad: teatmeteoste kasutamine, raamatu leidmine raamatukogus. Koos õpetajatega koostati raamatunäitusi, korraldati ettelugemispäev.

Krabi raamatukogus tutvustati 1.–2. kl lastele raamatukogutööd, loeti kogu kooliga ette Lehte Hainsalu luuletusi, detsembris õpiti kombestikku „Mooni talurahva tähtpäevikust“ ja joonistati jõulukaarte. Kuldre raamatukokku tulid 1. kl õpilased tutvumiskäigule, 4. kl tutvus liigitussüsteemiga ja laenutusprogrammiga. 1. kl käis ka muinasjutureisil – veebruarist maini loeti iga nädal ette muinasjutte, kevadel lõppes reis muinasjutuviktoriiniga. Sõbrapäeval oli külas laste sõber Karlsson, Eno Raua 85. sünniaastapäeval Sipsik (raamatukoguhoidja omavalmistatud nukuteatrinukkudega). Muinasjutunädalal tutvuti eesti muinasjuttudega ja vaadati nukuetendust „Nukitsamees“. Sügisel toimus vanarahva päev – loeti L. Tigase „Peremeest ja sulast“, kaasa tegid teatrinukud. Tutvuti eesti muinasjuttudega, mõistatati, räägiti vanasõnadest. Aastalõpu nukuetenduseks oli „Karujõmme jõulud“. Kultuuripärandi aasta puhul olid koostöös kohaliku koduloomuuseumiga paljude ürituste juures lisaks raamatuväljapanekutele ka teemakohased fotonäitused, lastele tutvustati muuseumi kogusid – kirikindaid, vanaaegseid kõögiriistu, Urvaste rahvarõivaid. Vanemad lapsed vaatasid arvutist e-kooli, vahel otsiti ka referaadimaterjali.

Misso raamatukogu lugejaskonda lisandusid „Tule maale“ projektiga Misso kanti kolinud perede lapsed, sagedased külastajad olid õpilaskodu elanikud, koolivaheajal suvitajad. Arvutis suheldi kaugele jäänud sõpradega. Mängiti, mõistatati, joonistati. Õhtustel üritustel meisterdati ja räägiti muinasjutte. Raamatututvustused olid peamiselt individuaalsed. Teismelised soovitasid loetut sõpradele. Kasutajakoolitust tehti samuti individuaalselt, räägiti raamatu hoidmisest, pandi seinale „Raamatu palve“, et kuuldut kinnistada.

Antslas oli pärandiaasta väljapanek mõistatustest ja vanasõnadest „Mõistke õed ja mõistke vennad“. 3–4 lapsega mängiti korduvalt mõistatuste ja vanasõnade doominot. Raamatukoguhoidja juhtis mängu siis, kui teiste lugejate kõrvalt aega sai; lõpuks võtsid agaramad lapsed ise juhtimise üle. Põhjamaade raamatukogunädalal loeti üksteisele U. Starki „Täitsapoissi“ ja J. Nesbo „Doktor Proktori puuksupulbrit“. 7. klasside kasutajakoolituse tundides otsiti RIKSWEBist raamatuid autori ja pealkirja järgi. Varstu raamatukogus oli ürituste sari „Teeme head“. Uuriti lindude talvise toitmise põhitõdesid ja ehitati

linnutoidumaju; lasteaiale meisterdati ja kingiti rahvapäraseid mänguasju (lapi- ja nõörinukke). Valentiniapäeval räägiti kombestikust, loeti luuletusi sõprusest ja volditi raamatukogu kaunistuseks paberist südameid.

Parksepa raamatukogus ergutas lugemist kõige enam koolis toimunud kohtumine Mika Keräneniga. Toimus ka Helin Villa luuleraamatu „Väike väle lepatriinu“ esitus, raamatututvustused mitmel teemal, jutuvestja Helju Kalme muinasjututunnid, suveniirkruuside näituse avamine. Teist aastat tegutses lugemisring „Lugemisrõõm“. Koos loeti katkendeid raamatust „Vilgukivi oru Tonje“, Widmarki „Hotellimõistatus“ ja „Teemandimõistatus“, võrukeelseid jutte, lugusid teemal „Kuidas vanasti elati?“

Haanja raamatukogus oli kasutajakoolituse tund 2.-3. klassile raamatukoguhoidja ametist. Lapsed olid ette valmistanud küsimused raamatukoguhoidjale (kes ja millal asutas Haanja raamatukogu, kui palju maksis raamatukogu ehitamine jne). 6.-7. klassile räägiti ühiskonnaõpetuse tunnis ajalehtedest (ajalugu; rubriigid; päevalehed, nädalalehed, kohalikud lehed; andmebaasid veebis; iseseisev töö). Euroopas elavate eesti laste Kurgjärve suvelaager külastas raamatukogu. Lapsed valisid eesti autorite luuletusi ja lugesid neid üksteisele ette. Vastseliina raamatukogus tutvusid 1. klassi lapsed raamatukogu kasutuskorraga ja raamatuhoiuga ning valisid kojulaenamiseks raamatu.

Kääpa raamatukogu muutis sügisel lahtiolekuaegu õpilastele sobivamaks ja raamatukogu külastatavus tõusis taas. Käidi õppimas, suhtlemas, tegelus- ning tarkuseraamatuid lehitsemas, lauamänge mängimas ja koolilugemise raamatuid laenamas. Huvilugemisest laenati peamiselt fantaasiakirjandust. Koostöös noorsoojuhiga korraldati Volbriööökino – noored ööbisid raamatukogus, vaatasid animafilme, pakuti filmisnäkke. Võru Loovuskooli õpilased tutvustasid rahvamuusikat ja rahvapille. Algklassilaste kasutajakoolituse tundides tutvuti raamatukoguga ja õpiti kasutama teatmeteoseid. Eriti meeldis lastele teatmeteoste otsimise mäng. Iga õpilane sai ülesande (näit: teema „Loodus“ – otsi „Looduse Entsüklopeedia“ – otsi karu; suurematele lastele anti vähem vihjeid). Huviga vaadati raamatukogu ajaloo näitust. Ruusmäel oli traditsiooniline kirjanduslik orienteerumismäng pargis. Kultuuripärandi aastat tähistati kooliteemalise näitusega, kus olid väljas ka vanad koolivormid.

Linda raamatukogus mängisid noored lauamänge (viimati oli populaarseim Eesti mälumäng). Koolivaheajal korraldati koos MTÜ Boose Seltsiga joonistusvõistlusi, muinasjutupäevi. Antsla Gümnaasium tunnustab igal aastal oma aktiivseid lugejaid, andmeid küsiti ka Linda raamatukogust. Obinitza raamatukogus oli koolivaheajal K. Kassi ja I. Tomuski loomingu väljapanek ja tutvustus. Iga laps, kes internetipunktis aega veetis, luges läbi ühe raamatu. Vaheaja lõpus tutvustati loetut üksteisele. Aabitsad ja lugemikud olid välja pandud emakeelepäevaks: lapsed tutvusid erinevate aabitsatega ja kuulasid eesti-, seto- ja kihnukeelseid jutte. Aare Hörn rääkis põhjalikumalt seto aabitsa saamisloost ja sellest, kuidas kunstnik Toomas Kuusing on oma illustratsioonides osanud siduda vana uuega. Jõuluraamatute väljapaneku juures sai meisterdada jõulukaarte. Vana-Vastseliina raamatukogu oli bussiga koolist tulevate laste jaoks õhtul kauem avatud. Kapera teeninduspunktis osalesid lapsed ja noored talvepeo viktoriinil.

Maaraamatukogudes toimus sageli pereüritusi, kus osalesid kõik vanusegrupid. Meisterdati, tähistati rahvakalendri tähtpäevi jne. Obinita raamatukogu lasteraamatupäeva väljapaneku „Minu lapsepõlve lemmikraamat“ juures rääkisid täiskasvanud, kuidas lapsepõlve lemmikraamat on neid läbi elu mõjutanud. Vanema põlvkonna lemmikuteks olid enamasti eri rahvaste muinasjutud, „Väike Illimar“, „Kolm musketäri“, „Lugusid loomadest“; keskealistel „Pal-tänava poisid“ ja Astrid Lingreni raamatud (eriti „Bullerby lapsed“). Tänapäeva laste lemmikud olid Pettsoni, Mamma Muu ning Lotte lood.

KRK lasteosakonnas tutvustati mitme vanuseastme õpilastele eakohast uudiskirjandust huvilugemiseks ja kirjandusvõistlusteks valmistumiseks, räägiti muinasjutu võlujõust, esitati kohamuistendite kava „Ennemuistsed lood Võrumaast“. Algklassilapsed meisterdasid koolivaheaja töötubades. Noored osalesid õpilastööde näituste avamisel ja etlusevõistlustel.

Näiteringi „Võrukael“¹⁰ tegevusaasta oli eriti toimekas. Esineti 24. korral KRKs, koolides, lasteaedades, haiglas. Osaleti maakona võrukeelste näitemängude päeval.

Maakondlikud üritused.

Esmakordselt korraldas KRK lasteosakond laste suvise võistluse programmi LASTE-RAAMATU-SUVI. Kõigis Võrumaa rahvaraamatukogudes said lapsed valida lasteosakonna poolt koostatud raamatunimestiku järgi raamatuid, vastata pärast nende lugemist lasteosakonnas koostatud küsimustele, joonistada pilte ja kirjutada lemmikraamatutest. Valikus oli 30 raamatut, läbi tuli lugeda vähemalt 7 raamatut. Üks osaleja luges läbi kogu nimekirja. Programmi läbinutele oli auhinnaks kutse kohtumisele Mika Keräsega. Lõpuüritust toetas Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupp. Esimesel võistlusepäeval oli palju alustajaid, lõpuni pidas vastu 12 last. Tagasiside oli hea ja suvelugemisega on kavas jätkata.

Märtsis toimus üleriigilise kirjandusmängu maakondlik eelvoor. Osaletas 10 kolmeliikmelist võistkonda 5 koolist. Vastati 24 uue eesti lasteraamatu põhjal koostatud küsimustele. Üleriigilisel kirjandusmängul sai maakonda esindanud Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi võistkond teise koha.

18. korda valiti oktoobris maakonna parim 4. klasside ettelugeja. Loeti eesti loomamuinasjutte, osales 20 õpilast 10 koolist. Võitja esindas maakonda Eesti Lastekirjanduse Keskuses üleriigilisel ettelugemise võistlusel.

8. korda võistlesid 6.-9. kl noored Tooliteatri etluskonkursil. Traditsiooniliselt esitati käesoleva aasta eesti lastekirjanduse juubilaride loomingut. Osaletas 12 õpilast 6 koolist.

Koostöös algklassiõpetajatega ja emakeeleõpetajatega viidi läbi etlusevõistluse „Ellen Niiduga Midrimaal“ maakonnavoore. Osaletas 27 õpilast 11 koolist.

Koostöös emakeeleõpetajatega viidi aprillis läbi Juhan ja Jakob Liivi etlusevõistluse maakonnavoore, osales 8 õpilast 3 koolist. Koostöös Võru Instituudiga viidi läbi võru keeles ettelugemise konkurss „Kullõ, ma loe sullõ!“

Lasteosakond osales meistritoa ja raamatututvustusega mitmel suuremal üritusel linnas ja maakonnas (Võru linna rattapäev, Osula muusikalaat, Võru romantikafestival, Võru linna kunstipäev). Koostöös emakeeleõpetajate ja Võru Instituudiga toimus õpetajate neljas reis vana Võrumaa kirjanduslikesse paikadesse, seekord Põlva kihelkonda.

KRK lasteosakonna suuremad näitused esitlesid pärandiaastat ja õpilastöid: „Rikkus tuleb esivanematelt: Võrumaa koolikunst, pühendusega kultuuripärandi aastale“, „Maaja Kalle lasterõivad Eesti läänesaarte rahvarõivaste ainetel“, „X-XV saj Lõuna-Võrumaa ainelised etnograafilised tekstiilid ja ehted“, Võru Kunstikooli eelõppe õpilastööde näitus "Kõiki värve proovin!", Võrumaa kunstiolümpiaadi tööde näitus "Impressioon". Võru Loovuskooli kunstinäitused "Sünnipäevapidu!" ja „Saagid salve, sallid kaela!“. Lasteaiad tõid näitustele laste ja vanemate ühistööna valminud meisterdusi: „Okasroosikese roosiaed“, „Terve laps“ (LA Sõleke tervisliku toitumise püramiidid) ja „Koos on vahva!“ (LA Siilike kirjutatud-meisterdatud raamatud). Aasta lõpul sai lasteosakond uue valgustatud vitriinkapi, mis avab uued võimalused näituste eksponeerimisel. Esimene näitus uues vitriinis oli „Südatailve soojad soovid: omatehtud jõulukaardid“.

Kokkuvõtteks:

Võrumaa raamatukogud on suutnud laste hõlve ja raamatukogukasutuse hoida enam-vähem stabiilsena. Selle nimel tegeldi eriti palju väikelastega, pakuti neile võimalikult meeldivat keskkonda, mitmekülgset tegevust ja suhtlemisvõimalust. Koolilaste raamatukogukasutus oli seinast sein – alates koolis asuvatest raamatukogudest, kus veedeti iga päev kogu tundidest vaba aeg kuni väikekülade raamatukogudeni, kuhu õpilased pääsesid peamiselt koolivaheajal. Raamatukogud on eriti laste jaoks muutunud päevakeskusteks, millelt oodatakse mugavat keskkonda, mitmesuguseid ajaveetmisvõimalusi, head infotehnoloogilist varustatust, korralikku kooli lugemisvara ja uudiskirjanduse kogu, pikka lahtiolekuaega. Väikelaste vanemad eeldavad sageli tasuta lastehoiuteenust. Jõudumööda püütakse ootustele ka vastata – kahju vaid, et suur osa sellest tegevusest ei kajastu raamatukogude kasutusarvudes.

4.4 Raamatukogu kultuurikeskusena

Jrk.	Raamatukogu	Näituste arv	Väljapanekute arv	Näitused ja väljapanekud kokku	Üritused	Üritustel osalenute arv
1	Võrumaa KRK	31	163	194	121	4041
2	Antsla Linnark.	1	23	24	9	517
3	Haabsaare	9	37	46	2	6
4	Haanja	0	2	2	2	30
5	Kirepi	1	15	16	3	65
6	Krabi	2	6	8	7	69
7	Kuldre	7	48	55	8	370
8	Kuutsi	9	10	19	6	216
9	Kääpa	6	17	23	14	392
10	Lasva	2	11	13	8	763
11	Linda	2	22	24	13	97
12	Loosi	2	18	20	3	34
13	Luutsniku	2	1	3	6	182
14	Meremäe	5	9	14	45	535
15	Misso	7	36	43	33	390
16	Mõniste	1	9	10	2	22
17	Nursi	6	24	30	5	46
18	Obinitsa	9	6	15	14	593
19	Osula	2	17	19	4	84
20	Parksepa	18	3	21	19	530
21	Puiga	10	14	24	8	380
22	Ruusmäe	12	17	29	16	641
23	Rõuge	3	8	11	2	298
24	Sõmerpalu	1	12	13	6	36
25	Sänna	1	3	4	17	325
26	Tsolgo	4	17	21	25	378
27	Tsooru	5	13	18	13	65
28	Urvaste	4	21	25	9	79
29	Vaabina	2	11	13	6	120
30	Vana-Vastseliina	5	10	15	10	241
31	Varstu	2	19	21	50	327
32	Vastseliina	24	6	30	7	138
33	Viitina	3	2	5	5	89
	Kõik kokku:	198	630	828	498	12099

2013 oli rikas sisukate näituste ja ürituste poolest. Tähistati Eesti Vabariigi 95. aastapäeva ja tutvustati kultuuripärandit. Vabariigi 95. aastapäeva puhul korraldas Meremäe raamatukogu koos vallavalitsuse ja naiskooriga teemaõhtu „Mis maa see on“. Meeleolukas oli kohtumine Ilmar Vananurmega, keda nagu selgus, on kaugema kandi rahvas hakanud kutsuma Seto Kuningriigi kirjanikuks. Videvikutund „Hando Runneli loomingu lummuses“ tõi kohale palju erinevas vanuses raamatusõpru ning nende endi poolt valitud ja südamlikult ette kantud luuletused, samuti luuletaja sõnadele loodud laulude ühislaulmine tagasid ürituse hea kordamineku. Parksepa raamatukogu külalisteks olid Roy Strider ja Tiina Ilves. Näitustest paelusid enam Malle Siidirätsepa maalid ja Svetlana Rohti fotod. Ruusmäe raamatukogus oli mõisapäevade ajal näitus „Põlvest põlve...“ ja esinemas käisid Ilmar Vananurm ja Enno Kalde. Kääpal korraldati koostöös tervisekõndijatega pärandiretk Kääpa ajaloolistel radadel,

kus raamatukogu juhataja rääkis eesti ohvrikividest ja vanadest matmispaikadest. Raamatu ja roosi päeval kingiti igale viiendale lugejale roos ja raamat. Lasva valla noorte eestvedamisel sai raamatukogus vaadata Volbriöö kino. Tsolgo rahvamajas alustati kodanikukinoga, enne tehti raamatukogus küsitlus, mida sooviti vaadata. Esimene oli Hardi Volmeri „Elavad pildid“ 39-le osavõtjale. Filme vaadati korra kuus, lastefilmidest oli populaarsem „Minu naaber Totoro“. Luutsniku raamatukogu juures tegutseva õpiringi Aeg iseendale näiteringi liikmed osalesid filmi „Vaba maa“ võtetel. Kodukandipäevaga tähistati kooli 85. ja küla esmamainimise 375. aastapäeva. Tsooru raamatukogus kogunes kord kuus 16-liikmeline pensionäride klubi „Elulõng“, kellele raamatukogu direktor tutvustas raamatuid ja vesteldi loetud raamatute üle. Samuti kogunesid Linda raamatukogus pensionärid uute raamatutega tutvumiseks. Aia- ja taimeraamatud said kevade saabudes järjest populaarsemaks. Põhjamaade nädala raamatute väljapanekut tutvustati personaalselt ja nii avastas mõnigi lugeja Põhjamaade romaanisarja. Krabil tutvustati kultuuripärandi aastal raamatuid eesti toidust ja rahvakalendri pühadest. Kuldres eksponeeriti Urvaste naise ja neuu rahvariideid, mida ilmestas ulatuslik väljapanek rahvariide raamatutest. Raamatukogupäevade ajal toimunud vanarahvapäeval tervitasid lugejaid nukkudena vana eesti taluperenaine, peremees, sulane, väljas olid raamatud ja vanaaegsed söögiriistad kohaliku muuseumi kogust. Vaabina raamatukogu viis oma lugejad Piirissaarde, kus külastati ka kohalikku raamatukogu. Kirepil korraldati sügisel lugejate kunstitöödest näitus „Minu kodu“, toodi 19 tööd üheksalt autorilt, isegi üks õlimaal.

Varstu raamatukogu on sihiks seadnud tutvustada Varstu ja selle lähikonna andekaid ja tarku inimesi. 2013. aastal oli selleks dokumentaalfilmide operaator ja režissöör Kullar Viimne. Kohtumisõhtul vaadati dokumentaalfilmi Ugandast, oli tunda külalise heasoovlikku suhtumist selle kaugema maa ja rahva vastu.

KRK vanema ja väliseesti raamatu toas eksponeeriti juunist alates ühe maali näitusel maale muuseumi kogudest. Teisipäeviti toimusid seal kella kaheksa kohtumised. Oktoobris loeti Valev Uibopuu „Linnud puuris“ ja lugejate seas oli ka Europarlamendi saadik Ivari Padar. Jõulukuul avati trepialguses näitus Serbia ja Makedoonia ikoonide reproduktsioonidest.

Aasta säravaim esineja oli kahtlemata Kristi Kultas-Ilinsky USAst, kelle „tõi“ Võrumaale Valve Raudnask. Vaimuergas oli 10. juubelituurile vääriline kohtumine kirjanike Maimu Bergi, Olev Remsu ja Birk Rohelennuga. Vastseliinas esitles Ilmar Särg oma uut raamatut „Tiiu, talu tütrekene“.

Jätakuvalt pakkusid külastajatele huvi raamatunäitused, mida rikastasid esemed. Eesti Vabariigi 95. sünnipäevaks koostati raamatunäitus eesti sportlaste biograafiatest, millele lisasid „kullasära“ Võru Spordikooli kahevõistleja Robin Küti võidukarikad. Külastajate lemmikuks oli näitus Coco Chanel 130, kus moeraamatute kõrval püüdsid pilku lõhnapudelid Anu Kasaku erakogust.

Aprillis-mais korraldati III jutuvõistlus Võrumaa kooliõpilastele, kes seekord kirjutasid loodusjutte. Kuuest koolist saadeti 39 toredat võistlustööd. Välja jagati 15 auhinnalist kohta

neljas vanusegrupis. Tagasiside jutuvõistlusele on väga positiivne nii laste kui õpetajate seas, juba aasta alguses tuntakse huvi, kas edasi toimub. Laste säravad silmad innustavad!

Kodulooliselt oli tähtis postmargi –Võru Katariina Kirik 220 – esitlus margi ilmumise päeval, 23. juulil, mille taustal oli huvitav vaadata kirikuteemalisi postkaarte Jüri Lubi erakogust.

2013. aastal töö lõpetanud Taani Kultuuriinstituudiga päädis koostöö osavõtuga Kirkegaardi konverentsist Tartus ja näituse „Kirkegaardi elu ja looming“ eksponeerimisega. Virtuaalnäitustega tutvustati Marie Underi ja Valev Uibopuu loomingut.

Lugemisprogramm „Raamatuga suvesse“ tugines Fr. R. Kreutzwaldi sõnadele „Just nagu pääsuke oma poegi lendama õpetab, nõnda peab kirjamees oma lugejaid seni harjutama, kuni nad tõesti lennata oskavad“ ja oli pühendatud Lauluisa 210. sünniaastapäevale. Programm kestis 15. jaanuarist 15. juulini. Osalejad pidid valima 50 programmis osalenud raamatu seast sobiva, läbi lugema ning täitma tagasisidelehe. Iga loetud raamatu kohta sai lugeja lugemispassi templi. Kord kuus loositi osavõtjate vahel auhindu ja vähemalt 15 läbiloetud raamatut tagasid auhinna Lauluisa aia raamatukogus. Paremad lugemissoovitused ja kommentaarid avaldati raamatukogu kodulehel. Programmis osales 11 lugejat, kes lugesid läbi 108 raamatut, enimloetud Andrus Kiviräha „Rehepapp“ ja Käbi Laretei „Kuhu kadus see armastus“ ning Mari Tarandi „Ajapildi sees“.

4.5 Raamatukogu koolituskeskusena

Jrk.	Raamatukogu	Rühmakoolituste arv		Osalejate arv		Individaalkoolituste arv		Osalejate arv	
		2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
1	Võrumaa KRK	23	22	475	448	32	71	43	92
2	Antsla Linnark.	3	6	25	18	10	12	12	15
3	Haabasaare	1	0	2	0	1	1	1	1
4	Haanja	4	11	62	122	7	7	7	7
5	Kirepi	1	1	6	7	0	1	0	2
6	Krabi	0	1	0	8	2	1	2	2
7	Kuldre	2	2	11	24	7	5	7	5
8	Kuutsi	2	2	19	17	12	10	12	13
9	Kääpa	1	0	5	0	6	7	13	14
10	Lasva	0	0	0	0	10	6	10	6
11	Linda	1	0	5	0	12	8	12	8
12	Loosi	0	0	0	0	4	4	4	4
13	Luutsniku	0	0	0	0	4	4	4	4
14	Meremäe	2	3	11	45	7	19	7	14
15	Misso	4	3	41	37	5	4	8	8
16	Möniste	0	0	0	0	8	4	8	4
17	Nursi	0	0	0	0	0	2	0	2
18	Obinitsa	8	6	54	105	25	30	35	40
19	Osula	4	10	84	96	4	3	6	6
20	Parksepa	2	3	12	9	8	7	8	7
21	Puiga	5	7	120	130	10	11	12	20
22	Ruusmäe	7	2	69	25	7	3	21	9
23	Rõuge	2	4	35	42	3	2	10	4
24	Sõmerpalu	0	2	0	14	14	16	16	23
25	Sänna	0	0	0	0	8	13	8	13
26	Tsolgo	0	0	0	0	17	17	17	17
27	Tsooru	3	3	16	17	14	14	15	16
28	Urvaste	3	1	30	5	9	7	9	12
29	Vaabina	0	0	0	0	3	6	5	6
30	Vana-Vastseliina	1	1	6	5	4	5	4	5
31	Varstu	7	3	50	27	1	5	3	7
32	Vastseliina	1	2	18	28	23	24	25	24
33	Viitina	1	1	9	7	4	3	4	3
	Kõik kokku:	88	96	1165	1236	281	332	348	413

Kooliõpilastele õpetati RIKSi ja RIKSWEBi loetavamate raamatute väljaselgitamisega. Pensionäride tagasiside arvutiõppele oli positiivne, neile meeldis eriti rahulik õpetamisviis kuna kursustel on probleemiks liigne kiirustamine. Omaette sihtrühmad olid lasteaialapsed, käsitöö- ja tervisliku toitumise huvilised jne. Obinitsa raamatukogu juhataja sõnusti on tagasiside alati positiivne: nii lapsed kui täiskasvanud on saanud uusi teadmisi ja oskusi erinevates valdkondades. Koolitustele on alati lisandunud vastavateemalise kirjanduse väljapanek, mida hiljem hakati aktiivsemalt laenama. Rõuges toimus internetipanga kasutajatele koolitus “Arvutiõpe pensionäridele”. Misso raamatukogu sihtrühm oli programmiga Tule Maale saabunud, kellele tutvustati kogu, õppimisvõimalusi ja arvutikasutamise korda. Osulas valmistati Täiskasvanud Õppija Nädalal vahtralehtedest roosikimpe ja vildist rinnahteid. Ruusmäe raamatukogu õpiringil täitus 5. tegevusaasta.

KRKs on kasutajakoolituse arvud tõusuteel. Sihtrühmad on õpilased ja töötud ning põhiorhk oli kodulehe ja RIKSWEBi tutvustamisel. Koolituse tulemused on märgatavad: lugejad ise pikendavad tagastustähtaegu, teevad otsinguid andmebaasist ja reserveeringuid ning otsivad

infot ürituste kohta. Traditsioonilised on kasutajakoolitused Täiskasvanud Õppija Nädalal ja raamatukogupäevade ajal. Õpitoas “Kuidas pikendada raamatute eluiga” tutvustati lihtsamaid raamatuparandamisvõtteid. Raamatukogu on koolituskeskuseks raamatukoguhoidjale endale, ta saab areneda ja juurde õppida. Raamatukogutöötajate naiskoor – Ilmanaba Lugemistarõ Kunnakuur – õppis märtsist maini toimunud proovides selgeks hulga päris keerulisi võrukeelseid koorilaule ja sai õiguse koos teiste kooridega esineda 1. juunil III UMA PIDO-I. Samuti osaleti Moostes rahvamuusikatöötajate festivalil Moisekatsi Elohelü. Kooris lauldud aja jooksul on lauljatel paranenud nii lauluhääled kui ka noodist lugemise oskus, juurde on tulnud esinemiskindlust ja koostegemiserõõm liidab kollektiivi.

4.6 Raamatukoguteenuse turundus

Raamatukoguteenuseid ja üritusi tutvustati “Võrumaa Teataja” rubriikides “Mis toimub” ja “Nädal” ja vallalehtedes ning “Lõunalehes”. Parksepa raamatukoguteenuste tutvustus paranes tänu oma kodulehele. Kääpa raamatukogu tegi igal kuul kokkuvõtte “Lasva Sõnumisse” raamatukogudesse saabunud uudiskirjandusest. Mõned raamatukogud teavitasid oma tegemistest Facebookis. Setomaa raamatukogud tutvustasid ajalehe “Setomaa” rubriigis “Lugemissoovitus” huvipakkuvamaid raamatuid oma kogudest. KRK tegemiste kohta sai lugeda kodulehelt ja kaubanduskeskuste infostendidelt.

4.7 Bibliograafia- ja infotöö

Meremäe valla raamatukogud tegid aastatel 2012–2013 meediamonitooringut – jälgiti meedias valla kohta ilmuvat, tehti artiklitest koopiad ja koostati graafik sisust tulenevalt positiivse või negatiivse külje pealt. Kuldre raamatukogus koostati bibliograafiline ülevaade Eno Raua elust ja loomingust.

4.7.1 Andmebaaside loomine

Obinitsa raamatukogu kogus materjale Meremäe valla kirikute, tsässonate ja teiste turismiobjektide kohta. Materjalidest tehtud koopiad edastati vallavalitsusele. Haanja raamatukogu alustas Haanjamaa koduloolise andmebaasi loomist. KRKs jätkati kodulooandmebaasi koostamist, põhiallikateks kohalikud ajalehed. Koduloolisi artikleid lisati ajakirjadest Elukiri, Loodus, Imeline Teadus jne. Aastas lisati 1923 koduloolist kirjet. Andmebaasi redigeerimiseks korrastati isikunimesid – lisati sünni- ja surmadaatumeid 894 korral. EMSi alusel korrigeeriti märksõnu 1997–1999, 2002–2003 sisestatud kirjetel. Retrospektiivselt sisestati ajakirjade Tulimuld ja Mana artikleid Valev Uibopuu kohta, ajalehe Tööraha Elu kirjeid aastatest 1970–1971. Võrumaa Teataja, Lõunaleht ja Uma Leht kirjetele on RIKSWEBis juurdepääs DIGARi andmebaasis. Alates 2013 lisati artiklitele ajakirja-ajalehe ilmumisaeg (MARC_900).

4.7.2 Infopäringud

Infopäringutele vastamisel kasutati teatmekogu, kodulookartoteeki, koduloolisi mappe, nimestikke, e-andmebaase DIGAR, DEA jne. Päringutele vastamisel saadi infot Võrumaa Muuseumilt, Võru Spordikoolist, Eesti Riigiarhiivist ja Eesti Rahvusraamatukogust. Koostati mappe kodulooliste isikute: Hindrik Prants, Peeter Samuel Songi, Viido Polikarpus jne kohta. Otsiti materjale SMS laenude võtmise, ehitus- ja remonditööde, püstkoja ehitamise jne kohta.

4.7.3 Trükised ja veebiväljaanded

KRK idee ja rahastus ning Võrumaa Muuseumi töö ja kogud võimaldasid koostada veebiväljaande „Kirjatsurad ja päevapiltnikud vanas Võrus“. Grundtvigi projekti käigus koostati ja trükiti RIKSWEBi kasutusjuhend.

Veebiväljaandena valmis Maie Elsteinil Võrumaa kirjaniku Valev Uibopuu 100. sünniaastapäevaks personaalbibliograafia. Paberväljaanded kingiti Valga ja Lüllemäe raamatukogule ning Võrumaa Muuseumile. Võrumaaga seotud kirjanike ja raamatute tutvustusi KRK kodulehel ja „Võru linna lehes“ koostasid Inga Kuljus ja Maie Elstein.

Väga hinnatav on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilase Ceili Perlovi mahukas seminaritöö „Võrumaa maaraamatukogude kajastamine ajalehes „Võrumaa Teataja“, kus on kasutatud ka KRK kodulookartoteeki.

Kokkuvõte

2013 oli huvitavate ideede aasta ja tänu headele toetajatele õnnestus palju ellu viia ning sellest ka lugejate tänu: “Ärgu rohtugu rada Teie juurde!”

Inimesed lahkusid, seega ka lugejad. Samas rõõmustas Obinitsas varasemaga võrreldes laste külastuste arvu kasv ja sellest tulenev tegevuste rohkus. Huvipakkuv oli Meremäe valla visioonikonkursi tööde väljapanek raamatukogudes. Vaabina kanti elama tulnud noored pered korrastasid raamatukoguesist platsi ja koos kavandati tulevikku, et ehitada puhkeala erinevatele vanuses inimestele ja korraldada seal raamatukogupäevi.

Raamatukogu on muutumas sotsiaalabikeskuseks, kust saab kõikvõimalikku abi ja informatsiooni. Kui raamatukogu on rahvamaja või muu asutusega koos, on tegevusi rohkem.

Koostajad on kõigi 33 rahvaraamatukogu juhatajad, KRK pearaamatukoguhoidja ja osakondade juhatajad ning raamatupidaja-asjaajaja.

Direktor

Allkiri ..... /Inga Kuljus/

